

Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences,
Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Monthly Journal, Vol. 20, No. 8, Autumn 2020, 357-378
Doi: 10.30465/crts.2020.28443.1660

A Critical Assessment of the *Marugoto: The Language and Culture of Japan* Series of Course-books

Farzaneh Moradi*

Abstract

This paper is an introduction to and a critical assessment of “*Marugoto*” course-books comprised of 9 volumes for elementary and intermediate education of Japanese language which is provided by “The Japan Foundation” based on the standards of this foundation, split into (Starter, Elementary, Pre-intermediate, and Intermediate) levels. This study is an attempt to identify the strengths and weaknesses of this series. This critical assessment is carried out from visual and content-based aspects using Razi’s (2009) evaluation criteria. The results suggested that while having their strengths and advantages, the books suffer from a few shortcomings, which can be eliminated in future editions to achieve better results and to secure a spot as a relatively new textbook for teaching the Japanese language. However, the overall conclusion from the analysis is that despite a few problems, the strengths of the book exceed its weaknesses, and in conclusion, it can be used as a reliable source where the main aim of learning the Japanese language is acquiring speaking skills.

Keywords: Speaking Skills, Language Learner, Japanese, Elementary, Intermediate.

* Assistant Professor of Japanese Language and Literature, Faculty of Languages and Literature, University of Tehran, farzaneh.moradi@ut.ac.ir

Date received: 2020-05-25, Date of acceptance: 2020-09-11

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

بررسی و نقد مجموعه ماروگوتو، نیهون کُتا تو بونکا (کل و مجموع، زبان و فرهنگ ژاپن)

فرزانه مرادی*

چکیده

مقاله حاضر معرفی و نقد مجموعه نه‌جلدی آموزش مقدماتی و متوسطه زبان ژاپنی با عنوان ماروگوتو است که «بنیاد ژاپن» آن را براساس استانداردهای خود در چهار سطح (پایه، مقدماتی، پیش‌متوسطه، و متوسطه) تهیه کرده است. در جستار حاضر تلاش شده است تا ویژگی‌ها و ضعف‌ها و قوت‌های این مجموعه آشکار شود. بررسی و نقد این مجموعه با نگاهی به شاخصه‌های ارزیابی رضی (۱۳۸۸) و از منظر صوری و محتوایی انجام شده است. براساس نتایج این بررسی مشخص شد که درکنار نقاط قوت و شایستگی‌ها، این مجموعه ضعف‌هایی دارد که جا دارد برای دست‌یابی به نتایج مطلوب‌تر در چاپ‌های بعدی این نقایص رفع شود تا بتواند به‌منزله یک اثر نسبتاً جدید جایگاه خود را در عرصه آموزش زبان ژاپنی پیدا کند، اما به‌منزله نتیجه‌گیری کلی از واکاوی مجموعه می‌توان گفت که باوجود برخی مشکلات، نقاط مثبت اثر بیش از نقاط ضعف آن است و در مجموع می‌تواند به‌منزله منبع آموزشی نسبتاً مطمئن برای زبان‌آموزانی استفاده شود که هدف اصلی آن‌ها از فراگیری زبان ژاپنی دست‌یابی به توانایی گفتاری است.

کلیدواژه‌ها: زبان‌آموز، ژاپنی، مهارت گفتاری، مقدماتی، متوسطه.

* استادیار زبان و ادبیات ژاپنی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی، دانشگاه تهران، farzaneh.moradi@ut.ac.ir
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۰۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۲۱

۱. مقدمه

آموزش زبان ژاپنی از نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی آغاز شد و به تدریج طی سال‌ها و هم‌زمان با توسعه اقتصادی ژاپن به طرز چشم‌گیری گسترش یافت. در حال حاضر و براساس جدیدترین گزارش «بنیاد ژاپن»، که در سال ۲۰۱۸ تهیه شده است، تعداد مراکز و دانشگاه‌هایی که به آموزش زبان ژاپنی می‌پردازند ۱۸۶۰۴ مرکز و تعداد زبان‌آموزان زبان ژاپنی به ۳۸۴۶۷۷۳ نفر در کل دنیا رسیده است. یکی از عوامل مؤثر در این توسعه و افزایش زبان‌آموز در دنیا فعالیت نهادهای دست‌اندرکار از جمله «بنیاد ژاپن» است که همه‌ساله در قالب تربیت و اعزام مدرسان زبان ژاپنی به سایر کشورها و هم‌چنین تهیه و چاپ کتب، مجموعه‌های آموزشی، و به‌روزر کردن آن‌ها به این امر کمک بسیاری کرده است. یکی از این مجموعه‌های آموزشی *ماروگوتو* است که انتشارات سان شوو شا (Sanshūsha) از سال ۲۰۱۳ (۱۳۹۲) چاپ آن را آغاز کرده است و یکی از مجموعه‌های جدید آموزشی زبان ژاپنی محسوب می‌شود. عنوان کامل آن *ماروگوتو، زبان و فرهنگ ژاپن* (まるごと日本のことばと文化) است؛ «ماروگوتو» در زبان ژاپنی به معنای «کل، تمام، و مجموع» است و به نظر می‌رسد انتخاب این نام به این مفهوم باشد که این مجموعه حاوی تمامی نکات مهم در ارتباط با زبان و فرهنگی ژاپنی است. *ماروگوتو* تا به حال در مراکز آموزشی زبان ژاپنی نزدیک به سی کشور استفاده شده است (Kuroshima, Shibahara, Hatta 2014: 116) و در ایران نیز برای مدتی در کلاس‌های آزاد زبان ژاپنی دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه تهران استفاده شد. با توجه به عمر کوتاه استفاده از آن در ایران، شناخت چندانی از آن، چه در بین زبان‌آموزان و چه مدرسان زبان ژاپنی، وجود ندارد. بنابراین مقاله حاضر می‌کوشد تا ضمن معرفی این اثر، ویژگی‌ها و نقاط ضعف و قوت آن را بررسی کند.

۲. معرفی کلی

۱،۲ ویژگی‌های توصیفی اثر

مجموعه *ماروگوتو* در چهار سطح (پایه، مقدماتی، پیش‌متوسطه، و متوسطه) و در سه جلد تهیه شده است. سطح مقدماتی و متوسطه آن شامل مقدماتی ۱ و ۲ و متوسطه ۱ و ۲ می‌شود. هریک از سطح‌های پایه تا مقدماتی دو، به دو جلد با عناوین «فعالیت (活動)» و «درک و شناخت (理解)» تقسیم می‌شوند (در ادامه از نام فارسی آن‌ها «فعالیت» و «درک و شناخت» استفاده می‌شود) و باقی سطوح یک‌جلدی است. جلد‌های «فعالیت» با رنگ سفید

و بقیه با رنگ‌های صورتی، نارنجی، زرد، و خاکستری تفکیک شده‌اند. هر نه جلد این مجموعه در قطع کاغذ A4 (۲۱×۲۸) منتشر شده است که نسبت به سایر منابع آموزشی ژاپنی از جمله «*みんなの日本語*» و «*学ぼう日本語*»، که عمدتاً در قطع کاغذ B5 منتشر می‌شوند، اندازه بزرگ‌تری دارند. روی عطف و جلدها، عنوان، سطح، مؤلف، و انتشارات کتاب درج شده است. عنوان اثر در نیم‌صفحه بالای جلد مشاهده می‌شود؛ هم‌چنین نام کتاب به لاتین در داخل بخشی از اولین هجای کلمه ماروگوتو یعنی «ما» گنجانده شده است. به نظر می‌رسد انتخاب طرح دایره بی‌ارتباط با نام اثر نباشد؛ همان‌گونه که قبلاً اشاره کردیم، «ماروگوتو» در زبان ژاپنی به معنای «کل، تمام، و مجموع» است و بخشی از آن کلمه یعنی «مارو» به معنای حلقه و دایره است که احتمالاً دایره‌های روی جلد هم اشاره به این موضوع دارد. در جلد متوسطه ۱ و ۲ این دایره‌ها حذف شده است، اما بقیه مندرجات آن‌ها با سایر جلدها یک‌سان است. این مجموعه آموزشی حاصل کار گروهی است و در مجموع ده نفر از متخصصان و کارشناسان آموزش زبان ژاپنی آن را نگاشته‌اند. قیمت جلدها از ۱۵۰۰ تا ۳۰۰۰ ین متغیر و قیمت مجموع آن ۱۸۶۰۰ ین (حدود ۱۷۰ دلار آمریکا) است.

۲,۲ ویژگی‌های ساختاری اثر

در ابتدای تمامی کتب مجموعه، یک صفحه عنوان و سپس پیش‌گفتار به زبان ژاپنی و انگلیسی با امضای بنیاد ژاپن آمده است. در این پیش‌گفتارها به فعالیت‌های بنیاد ژاپن اشاره می‌شود که با هدف تعمیق درک فرهنگ ژاپن و هم‌چنین پیش‌برد درک متقابل بین‌المللی در قالب انجام پروژه‌های تبادلات فرهنگی انجام می‌شوند و تهیه کتاب حاضر را نیز در جهت اهداف مذکور معرفی می‌کند. سپس بیان می‌شود که مجموعه ماروگوتو را بنیاد ژاپن و برپایه استاندارد اروپایی CEFR^۱ و براساس استاندارد آموزش زبان ژاپنی JF که در بخش بعد توضیح داده خواهد شد، تهیه کرده است. محتوای پیش‌گفتار در دو جلد متوسطه ۱ و ۲ با جلدهای قبل کمی متفاوت است و در آن اشاره می‌شود که به واسطه توسعه جهانی اینترنت، ژاپن برای مردم دنیا ملموس‌تر شده و تعداد علاقه‌مندان به زبان و فرهنگ ژاپن نیز افزایش یافته و به تبع آن هدف از آموختن زبان ژاپنی نیز متنوع‌تر شده است. در چنین شرایطی چهارچوب آموزشی نیاز است که برای همه قابل استفاده و پاسخ‌گوی این تنوع و نیازها باشد. برای پاسخ‌گویی به این نیازها بنیاد ژاپن استاندارد آموزش زبان ژاپنی JF را تهیه کرده که مبنای آن آموزش زبان ژاپنی با هدف رسیدن به توانایی برقراری ارتباط از طریق

این زبان و رسیدن به درک و احترام متقابل به فرهنگ‌های متفاوت با فرهنگ خود است و یکی از منابع آموزشی، که براساس استاندارد JF تهیه شده است، «ماروگوتو» است. در تمامی جلد‌ها بعد از پیش‌گفتار «ویژگی‌ها و روند کتاب» و «فهرست محتوا و مطالب کتاب» به دو زبان ژاپنی و انگلیسی آمده است. سایر ویژگی‌های جلد‌ها و مدت زمان تخمینی برای هر درس، که در وب‌سایت اختصاصی این مجموعه پیش‌نهاد شده است، به شرح جدول زیر است.

جدول ۱. ویژگی‌های صورتی هر جلد و مدت زمان تخمینی برای تدریس هر درس

سطح هر جلد	تعداد درس و موضوع	تعداد صفحات	مدت زمان تخمینی
پایه (فعالیت)	۱۸ درس، ۹ موضوع	۱۴۶	هر درس ۹۰ تا ۱۲۰ دقیقه
پایه (درک و شناخت)	۱۸ درس، ۹ موضوع	۱۹۸	هر درس ۱۲۰ دقیقه
مقدماتی ۱ (فعالیت)	۱۸ درس، ۹ موضوع	۱۸۲	هر درس ۱۲۰ تا ۱۸۰ دقیقه
مقدماتی ۱ (درک و شناخت)	۱۸ درس، ۹ موضوع	۲۰۲	هر درس ۱۲۰ تا ۱۸۰ دقیقه
مقدماتی ۲ (فعالیت)	۱۸ درس، ۹ موضوع	۱۸۴	هر درس ۱۲۰ تا ۱۸۰ دقیقه
مقدماتی ۲ (درک و شناخت)	۱۸ درس، ۹ موضوع	۲۰۰	هر درس ۱۲۰ تا ۱۸۰ دقیقه
پیش‌متوسطه	۹ موضوع	۱۶۶	هر موضوع ۶ تا ۸ ساعت
متوسطه ۱	۹ موضوع	۲۷۰	هر موضوع ۸ تا ۱۳ ساعت
متوسطه ۲	۹ موضوع	۲۸۵	هر موضوع ۸ تا ۱۳ ساعت

هر درس به صورت مجزا عنوانی دارد که با موضوع اصلی مرتبط است؛ برای مثال درس پنجم و ششم کتاب درک و شناخت سطح پایه زیرمجموعه موضوع «خوراکی‌ها» به‌شمار می‌رود، عنوان درس پنجم «شما چه خوراکی دوست دارید؟» و عنوان درس ششم «شما در کجا غذا می‌خورید؟» است. در سه جلد آخر، تقسیم‌بندی فقط براساس موضوع انجام شده است. محتوای موضوعات به ترتیب از مسائل ساده و روزمره مثل سلام و احوال‌پرسی آغاز می‌شود و مرحله‌به‌مرحله سطح آن‌ها ارتقا می‌یابد.

برای هر موضوع یک رنگ خاص در نظر گرفته شده است و صفحه‌آغازین آن با زمینه رنگ مربوطه و عکس‌های مرتبط با موضوع صفحه‌آرایی شده و عنوان نیز با اندازه بزرگ در سمت چپ بالا و شماره موضوع در سمت راست پایین صفحه آمده است. در پایین عکس‌ها عنوان دو درس زیرمجموعه موضوع و مسائلی که درباره آن در طول دو درس صحبت می‌شود، به صورت خلاصه آورده شده و به گونه‌ای پیش‌گفتار هر درس محسوب

می‌شود. در هریک از دروس و در خلال پرداختن به موضوعات مذکور نکات دستوری، لغات، و عبارات کاربردی آموزش داده شده و سپس تمرین‌هایی متناسب با موضوع هر درس آورده شده است که با توجه به متفاوت بودن ساختار شش جلد اول با سه جلد آخر مجموعه، در بخش سوم به تفکیک در خصوص محتوا و شیوه چیدمان تمرین‌ها به تفصیل خواهیم پرداخت. در انتهای هر جلد، ضمائم کتاب شامل مروری مختصر بر محتوای دروس، نکات دستوری، پاسخ‌نامه تمرینات، متن فایل‌های صوتی، جمع‌بندی موضوعات، نمونه سؤالات امتحانی، و غیره آمده است.

۱,۲,۲ ویژگی‌های استاندارد JF

همان‌گونه که پیش‌تر گفتیم، استاندارد آموزش زبان ژاپنی JF، که در تهیه مجموعه ماروگوتو از آن تبعیت شده است، معیاری است برای تفکر در خصوص نحوه آموزش زبان ژاپنی، نحوه یادگیری، و نحوه ارزیابی نتایج یادگیری که بنیاد ژاپن بر پایه استاندارد اروپایی CEFR تهیه کرده است. شورای اتحادیه اروپا CEFR را به منزله راهی برای استاندارد کردن سطوح امتحان زبان در مناطق مختلف ساخته است. این مرجع توصیف می‌کند که زبان‌آموزان در مراحل مختلف یادگیری خود چه مهارتی دارند و به عبارتی معیاری برای شناخت سطح موفقیت افراد در یادگیری یک زبان خارجی است. این استاندارد شش سطح ارزیابی دارد که A1 پایین‌ترین و C2 بالاترین سطوح محسوب می‌شود.

یکی از ویژگی‌های استاندارد JF نیز سطح‌بندی میزان مهارت در زبان ژاپنی است. در استاندارد JF با ملاک قرار گرفتن CEFR، مهارت در زبان ژاپنی به شش سطح A1 و A2 (کاربری مقدماتی زبان)، B1 و B2 (استقلال در کاربری زبان)، و C1 و C2 (کاربری حرفه‌ای زبان) تقسیم شده است. یکی دیگر از ویژگی‌های آن استفاده از عبارت بیان‌گر توانایی «Can-do» است. این که زبان‌آموز به زبان ژاپنی «چه کاری را و تا چه حدی می‌تواند انجام دهد» به منزله شاخص در هر سطح در نظر گرفته شده و با عبارت انگلیسی Can-do نشان داده شده است و ملاکی است که به درک سطح مهارت و اهداف یادگیری زبان ژاپنی کمک می‌کند، نه بدین معنا که زبان‌آموز در هر سطح چه مقدار نکات دستوری، لغت یا واژه‌نگار کانجی می‌داند، بلکه به این معناست که زبان‌آموز در هر مرحله بتواند توانایی و مهارت زبانی خود را بروز دهد. Can-do در هر درس به منزله اهداف مورد نظر آن درس تعیین می‌شود؛ برای مثال، در موضوع شماره ۵ از کتاب پیش‌متوسطه، موضوع ۱ Can-do «صحبت کردن در کلاس در مورد لذت آموختن زبان‌های خارجی» یا در درس ۵ جلد

متوسطه ۱، شماره ۲۱ Can-do، «شنیدن صحبت‌های دوستی در مورد اتفاقات اخیر و درک نسبی محتوای صحبت‌ها» در نظر گرفته شده است و در انتهای درس، زبان‌آموز باید توانایی انجام اهداف تعیین‌شده را داشته باشد. ویژگی دیگر استاندارد JF تعیین‌پانزده موضوع درسی است که شامل مواردی نظیر فرد و خانواده، محل و محیط زندگی، اوقات فراغت، وسایل حمل‌ونقل، خرید، و غیره است. موضوعات ماروگوتو نیز بر مبنای موضوعات مندرج در این استاندارد تعیین شده‌اند.

۳،۲ محتوای دروس و شیوه چیش تمرین‌ها

۱،۳،۲ گروه پایه و مقدماتی ۱ و ۲

کتاب‌های این گروه در دو جلد با عناوین درک و شناخت و فعالیت تفکیک شده‌اند. موضوعات و نکات اصلی آموزشی این دو جلد باهم مشترک‌اند و رویکردی هم‌سو دارند، اما کتاب‌های درک و شناخت تمرکزشان بر آموزش نکات دستوری، لغات و عبارات، و جلد‌های فعالیت تأکیدشان بر مکالمه و ارتقای توانایی گفتاری است.

الف: چیش دروس و تمرین‌ها در کتاب‌های درک و شناخت: در این جلد‌ها، غیر از موضوع اول، که به آموزش دو گروه هجانگار زبان ژاپنی، «هیراگانا» و «کاتاکانا» اختصاص داده شده است، بقیه دروس تقریباً ساختار یک‌سانی دارند و محتوا و تمرین‌های هر درس به‌صورتی منظم و منسجم تقسیم‌بندی شده است. از موضوع دوم در ابتدای هر درس، بخش «قبل از شروع درس» با طرح دو سؤال مرتبط با عنوان درس آمده است که به‌نظر می‌رسد هدف از طرح آن‌ها شفاف‌سازی موضوع درس و آماده‌کردن ذهن زبان‌آموز باشد. مطالب اصلی در دروس زوج از بخش‌های «واژه‌ها و لغات»، «مکالمه و دستور»، و «درک مطلب» تشکیل شده است و در دروس فرد، یک بخش اضافه‌تر تحت عنوان «جمله‌سازی و انشا» نیز وجود دارد.

ب: چیش دروس و تمرین‌ها در کتاب‌های فعالیت: در این جلد‌ها در ابتدای هر دو درس، معرفی موضوع و هم‌چنین اهداف یادگیری Can-do همراه با عکس‌های مرتبط با موضوع درس آمده است. بخش نخست با عنوان «بشنویم و بگوییم»، به لغات مرتبط با هر موضوع به‌همراه تصویر اختصاص یافته است. در بخش بعدی، یعنی «بشنویم»، چهار مکالمه متنوع گنجانده شده است که نمونه عملی Can-do است و ساختار مکالمه‌ای یک‌سانی دارند. در قسمت بعد، یعنی «اکتشاف کنیم»، به نکات دستوری در مکالمه اشاره‌ای

گذرا می‌شود تا زبان آموز باتوجه به جملاتی که در مکالمه شنیده است، رابطه بین ساختار و معنا را دریابد. بخش بعدی «دوبه‌دو صحبت کنیم» نام دارد و زبان آموزان با نمونه قراردادن مکالمه قسمت «بشنویم» با یکدیگر مکالمه تمرین می‌کنند. سپس دو بخش دیگر با عناوین «بخوانیم» و «بنویسیم» نیز اضافه شده است.

۲,۳,۲ پیش متوسطه

کتاب سطح پیش متوسطه با ادغام جلدهای درک و شناخت و فعالیت به صورت یک جلدی ارائه شده است. هر کتاب شامل نه موضوع و هر موضوع از سه بخش اصلی «آماده سازی»، «بشنویم و صحبت کنیم»، و «بخوانیم و بفهمیم» تشکیل شده است. در بخش «آماده سازی»، عکس‌ها، سؤالات، لغات، و کانجی‌های مرتبط با موضوع آمده است. در بخش «بشنویم و صحبت کنیم» چهار مکالمه وجود دارد که نحوه گفت‌وگو و عبارات‌های مهم و نکات دستوری مورد کاربرد در مکالمه‌ها آموزش داده می‌شود. در قسمت بعدی یعنی «زبان و فرهنگ» زبان آموزان با خصوصیات فرهنگی عبارات مکالمه‌ها آشنا می‌شوند. در بخش بعد، مکالمه طولانی تری آمده است و زبان آموزان بعد از شنیدن آن همانند قسمت قبل نکات دستوری و ساختار جملات را می‌آموزند و مکالمه می‌کنند، با این تفاوت که مکالمه‌های این قسمت طولانی تر است. در قسمت بعدی، یعنی «بخوانیم و بفهمیم»، ابتدا متنی کوتاه همراه با سؤال آمده و سپس دستور زبان و الگوهای جملات همراه با تمرین و عکس‌های متنوع ارائه شده است. بعد از آن مجدداً متنی مرتبط با موضوع همراه با سؤالاتی آمده است که از زبان آموز می‌خواهد که دیدگاه یا تجربه خود را درخصوص متن مذکور بیان کند. باتوجه به نحوه تقسیم‌بندی مطالب در این جلد مشخص می‌شود که تأکید ویژه‌ای بر دو مقوله درک و فهم محتوا و ترغیب زبان آموز به صحبت کردن انجام شده است.

۳,۳,۲ گروه متوسطه ۱ و ۲

هر دو جلد این گروه ساختار یکسانی دارند و تنها تفاوت آن‌ها در سطح دشواری متن‌ها و تمرین‌هاست. صفحه معرفی عنوان، که در جلد پیش متوسطه حذف شده بود، مجدداً در این جلد استفاده و با عکس‌های مرتبط با موضوع صفحه‌آرایی شده است. عنوان نیز با اندازه بزرگ در سمت چپ بالا و شماره موضوع در سمت راست بالای صفحه آمده است. در زیر عنوان دو سؤال مرتبط با موضوع برای آماده کردن ذهن مخاطب آمده است. در این دو جلد هریک از موضوعات از پنج بخش اصلی تشکیل شده است که براساس مهارت‌های

زبانی تفکیک شده‌اند و در صفحه عنوان در زیر عکس‌ها عناوین این بخش‌ها به صورت مجزا معرفی شده است. هم‌چنین، عنوان هر بخش در حاشیه بالای تمامی صفحات درج شده است. غیر از این پنج بخش تمامی موضوعات در ابتدا با بخشی با عنوان «آماده‌سازی» شروع شده‌اند و با بخش دیگری تحت عنوان «خارج از کلاس» خاتمه می‌یابند. پنج بخش اصلی به ترتیب عبارت‌اند از «بشنویم و بفهمیم»، «مکالمه کنیم»، «طولانی صحبت کنیم»، «بخوانیم و بفهمیم»، و «بنویسیم» که متناسب با هر بخش تمرین‌ها، متن‌ها، و مکالمه‌هایی در نظر گرفته شده‌اند و رویکردی مشابه با جلدهای قبلی دارند.

۴,۲ حروف‌نگاری

در تمامی نه جلد این مجموعه از هر چهار نوع حروف زبان ژاپنی، یعنی حروف لاتین (ㄹ) (ㄱ) (ㄴ) (ㅇ)، هجانگارهای هیراگانا (ひらがな)، کاتاکانا (カタカナ)، و حروف واژه‌نگار کانجی (漢字) استفاده شده است. کیفیت چاپ عالی است و نوع قلم و اندازه حروف متناسب با هر سطح به خوبی انتخاب شده و حروف چینی و فاصله واژه‌ها بی‌نقص است و به زبان‌آموزان در خواندن سریع‌تر و باکیفیت‌تر متن کمک می‌کند.

۳. نقد و ارزیابی اثر

۱,۳ نوآوری‌ها و قوت‌ها

۱. در مجموعه ماروگوتو سعی شده است که متن‌های جذاب و کاربردی انتخاب و نکات دستوری و مطالب متناسب با هر سطح در مجموعه گنجانده شوند. فعالیت‌ها و تمرین‌های کتاب متنوع است و طراحی و تنظیم آن‌ها به گونه‌ای انجام شده است که میان بخش‌های مختلف هر درس انسجام قابل‌قبولی دیده می‌شود و میان درس و تمرین‌های بعد از آن رابطه منطقی وجود دارد. با توجه به بخش‌های تشکیل‌دهنده درس‌ها می‌توان دریافت که با وجود تأکید بیش‌تر مجموعه بر مکالمه و مهارت‌های گفتاری به سه مهارت زبانی دیگر نیز توجه می‌شود و در این خصوص مطالب به صورتی هدف‌مند طراحی، تنظیم، و متناسب با هر چهار مهارت زبانی تمرین ارائه شده است و زبان‌آموز به خوبی به چالش واداشته می‌شود.

۲. بخشی از محتوای منابع آموزشی را تصویرها، شکل‌ها، جدول‌ها، نقشه‌ها، و نمودارها تشکیل می‌دهند که در انتقال مفاهیم می‌توانند نقش مؤثری ایفا کنند و به یادگیری بهتر و عمیق‌تر کمک کنند. به کمک تصاویر می‌توان از میزان انتزاعی بودن یک

مفهوم کاست و علاوه بر جذاب کردن موضوع برای مخاطب یادگیری را برای او راحت تر کرد. یکی از شاخصه‌های مثبت این مجموعه در کنار استفاده از کاغذ بسیار باکیفیت، به‌کارگیری تصاویر و عکس‌های دقیق، متنوع، و رنگ‌های جذاب است که تأثیر بصری این اثر را انکارناپذیر کرده است. هم‌چنین رنگ‌های به‌کاررفته برای جلد‌های مجموعه بسیار دل‌پذیر و شادند و طرح انتخاب‌شده برای آن‌ها نیز متناسب با نام کتاب است. رنگ‌های استفاده‌شده برای جلد با رنگ‌های درس‌ها هماهنگی دارد و این هماهنگی و هم‌گونی سبب جذاب‌تر شدن مجموعه برای کاربران می‌شود. بدین ترتیب، از بارزترین ویژگی‌های این مجموعه بهره‌وری از تصاویر و مفهوم رنگ‌بندی و استفاده مناسب و به‌جا از امکانات گرافیکی است، به‌گونه‌ای که اثری کم‌نظیر از لحاظ ایجاد نشاط و اشتیاق در زبان‌آموز خلق کرده است.

۳. یکی دیگر از ویژگی‌های خوب این مجموعه استفاده از قطع رحلی کوچک (قطع مناسب برای مجلات) به‌جای قطع وزیری است که به‌طور معمول برای کتاب‌های آموزشی زبان ژاپنی استفاده می‌شود، بنابراین ماروگوتو در بین کتاب‌های آموزشی زبان ژاپنی از حیث استفاده از این نوع قطع منحصر به فرد است. ابعاد کتاب‌ها به‌گونه‌ای است که امکان ارائه مطالب و تمرین‌های متنوع و فراوان را در کنار جای‌دادن عکس‌ها و تصاویر با اندازه‌های مناسب و واضح فراهم کرده و در نتیجه به انتقال راحت‌تر و درک بهتر مفاهیم کمک کرده است.

۴. در هر کتاب آموزشی باید اهداف آن به‌صورت مشخص و صریح در بخش مقدمه یا پیش‌گفتار کتاب آورده شود؛ به‌گونه‌ای که مخاطب اهمیت مطالعه‌ای را که پیش‌رو خواهد داشت دریابد. این نکته در مجموعه مورد بحث به‌خوبی رعایت شده است و به‌جرت می‌توان گفت ماروگوتو از این حیث در میان سایر منابع آموزشی زبان ژاپنی بی‌نظیر است. هر یک از جلد‌های این مجموعه مقدمه‌ای مفصل و جامع دارد که اطلاعات دقیقی در خصوص اهداف، ویژگی‌ها، فهرست دروس، محتوای هر درس، روش استفاده، و بخش‌های تشکیل‌دهنده ارائه می‌دهد. قسمت‌های مختلف کتاب با استفاده از جدول محتوا و عکس‌هایی در ابعاد کوچک از صفحات اصلی کتاب محل قرارگرفتن مطالب دروس را به‌روشنی مشخص کرده است. این مقدمه‌ها در دو بخش مجزا به دو زبان ژاپنی و انگلیسی ارائه شده است که مطالعه آن نگرشی جامع از محتوا و مطالب هم به مدرس و هم به زبان‌آموز می‌دهد تا بتواند با توجه به اطلاعاتی که از طریق مقدمه کسب می‌کند، به‌راحتی در خصوص انتخاب این کتاب به‌منزله منبع تصمیم‌گیری کند.

۵. یکی از نکات حائز اهمیت در تألیف کتب آموزشی دقت کافی در حروف‌چینی و سبک نگارش است. این موضوع در این مجموعه به خوبی رعایت شده است و در کل نه جلد آن حتی یک مورد هم غلط چاپی یا محتوایی به چشم نمی‌خورد و می‌توان گفت ماروگوتو از لحاظ ویرایش کیفیتی مطلوب و بی‌نقص دارد. در تمامی جلدها از حروف چهارگانه زبان ژاپنی یعنی هجانگاره‌های هیراگانا، کاتاکانا، واژه‌نگار کانجی، و حروف لاتین استفاده شده است. در جلد‌های سطح پایه و مقدماتی ۱ و ۲ از اندازه درشت‌تر استفاده شده است و برخلاف روال معمول در رسم‌الخط ژاپنی بین کلمات فاصله گذاشته شده است تا برای زبان‌آموز مبتدی تفکیک کلمات از یک‌دیگر راحت باشد. از جلد‌های مقدماتی ۱ و ۲ تا آخرین جلد، تلفظ واژه‌نگارهای کانجی، که به آن‌ها «فورینگانا» گفته می‌شود، با اندازه ریز در بالای کلمات آمده است، اما این فورینگاناها برای کانجی‌هایی که به‌مرور آموزش داده می‌شوند و زبان‌آموز آن‌ها را یاد می‌گیرد، در ادامه حذف می‌شوند و این روال در جلد‌های پیش‌متوسطه و متوسطه ۱ و ۲ نیز ادامه می‌یابد. این رویکرد از وابستگی زبان‌آموز به این تلفظ‌ها جلوگیری می‌کند و سبب می‌شود که او با تکیه بر دانش ذهنی خود کانجی‌ها را بخواند و در نتیجه از فراموش شدن کانجی‌ها و تلفظ آن‌ها نیز جلوگیری می‌شود. با پیشرفت تدریجی زبان‌آموز و انس گرفتن تقریبی با نوشتار ژاپنی، در جلد‌های پیش‌متوسطه و متوسطه ۱ و ۲ اندازه حروف مورد استفاده کمی کوچک‌تر می‌شود، اما کوچک شدن اندازه حروف به میزان مناسب انجام شده است، به گونه‌ای که سبب خستگی و آسیب به چشم زبان‌آموز نمی‌شود.

۶. شاید بتوان یکی از نقاط مثبت مجموعه حاضر را ارائه مباحث مقدماتی در آغاز هر موضوع و بیان ساده نکات دستوری دانست. تمامی موضوعات با ارائه مقدمه و پیش‌زمینه برای ورود به موضوع شروع می‌شوند که با استفاده از طرح سؤالات و تصاویر مرتبط با موضوع شروع هر درس را از حالتی ملال‌آور و خسته‌کننده خارج می‌کنند و با درگیر کردن ذهن زبان‌آموز او را به تفکر وامی‌دارند و سبب می‌شوند که توجه و علاقه او برای آغاز درس برانگیخته شود. همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، تأکید بیش‌تر مجموعه ماروگوتو بر مهارت گفتاری و کسب توانایی در برقراری ارتباط از طریق زبان ژاپنی است. براساس این ویژگی، برخلاف کتب آموزشی زبان، که به‌طور معمول آموزش نکات دستوری در آن‌ها از ابتدایی‌ترین سطح شروع شده است و به تدریج تا رسیدن به سطوح پیشرفته و از آسان به دشوار ادامه می‌یابد، در این مجموعه از این ترتیب تبعیت نمی‌شود و آموزش دستور نه به‌صورت مرحله‌به‌مرحله، بلکه براساس موارد و نکات موردنیاز برای برقراری ارتباط

آموزش داده می‌شود. توضیح دستور تا حد امکان ساده انجام می‌شود و ساختارها و کلیشه‌های بیانی مهم و مؤثر برای مکالمه‌ها در چندین درس با موضوعات، موقعیت‌ها، و تمرین‌های متفاوت تکرار می‌شود. از آن‌جاکه برخی ساختارهای دستوری ممکن است در یک جلسه و با یک درس جذب ذهن نشود، با این روش زبان‌آموز آن‌ها را در چند مرحله و با فواصل زمانی می‌آموزد و با کمک تکرار فرصت می‌یابد تا الگوهای دستوری را مرور کند و مطالب در ذهن او تثبیت شود. از این رو می‌توان این را ویژگی خوب مجموعه دانست.

۷. در مجموعه ماروگوتو دقت خاصی به انتخاب موضوع برای متن‌ها و تمرین‌ها شده است. متن‌ها از تنوع بسیار بالایی برخوردارند و طیف وسیعی از مسائل مختلف را دربر می‌گیرند. در این مجموعه درکنار توجه به مسائل سنتی، فرهنگی، و انتخاب موضوعات مرتبط با آن‌ها به مسائل امروزی و مدرن نیز توجه خاصی شده است و می‌توان گفت ماروگوتو از لحاظ روزآمدی و هم‌خوانی با مسائل روز زندگی مردم ژاپن از بهترین منابع حال حاضر آموزش زبان ژاپنی محسوب می‌شود. موضوع نه از جلد متوسطه یک، که به فستیوال‌های سنتی ژاپن از زوایای مختلف و در قالب تمرین و مکالمه می‌پردازد، یا موضوع سه از جلد متوسطه دو با عنوان زندگی سالم، که به موضوع رژیم لاغری، تأثیر پیاده‌روی در سلامتی، و قوانین سلامتی در کشورهای مختلف پرداخته است، از نمونه‌های آن به‌شمار می‌روند.

۸. یکی از ویژگی‌های درخور توجه مجموعه ارائه تمرین‌ها و آزمون‌های دوره‌ای به‌صورت منظم در کل مجموعه است. در جلدهای پایه تا پیش‌متوسطه، یعنی هفت جلد اول، در هر جلد دو بار آزمون و تمرین دوره‌ای آمده است. برای موضوعات ۱ تا ۵، آزمون و تمرین دوره‌ای یک و برای موضوعات ۶ تا ۹، آزمون و تمرین دوره‌ای دو در نظر گرفته شده است. روال کار در دو جلد آخر شامل متوسطه ۱ و ۲ کمی متفاوت است، در این دو جلد برای هر سه موضوع یک آزمون در نظر گرفته شده است که شامل سؤالات متنوع و مرتبط با هر چهار مهارت زبانی است. در واقع هدف از ارائه آزمون‌های دوره‌ای موجود در مجموعه، سنجیدن میزان درک زبان‌آموزان از مطالب ارائه‌شده در درس قبل است و نکته مثبت آن مشارکت زبان‌آموز در ارزیابی نتیجه آزمون‌هاست؛ بدین صورت که در انتها پاسخ‌های خود را چک می‌کند و متوجه می‌شود که تا زمان انجام آزمون چه مهارت‌هایی کسب کرده و قادر به انجام چه کارهایی است یا در چه مواردی ضعف و ایراد دارد.

۹. در مجموعه ماروگوتو اهمیت ویژه‌ای به فاکتور ارزش‌یابی داده شده است. ارزش‌یابی یکی از فاکتورهای مهم در هر برنامه آموزشی است که از سوی مدرس یا

فراگیرنده انجام می‌شود. در صورتی که ارزش‌یابی را خود فرد انجام دهد «خودارزش‌یابی» نامیده می‌شود. در این مجموعه به این فاکتور مهم به شکل دوم یعنی «خودارزش‌یابی» توجه شده است؛ به گونه‌ای که در تمامی جلدها بخشی تحت عنوان «Can do Check» در نظر گرفته شده و برای زبان‌آموز این فرصت را مهیا کرده است تا بتواند خودش به‌طور مستقیم میزان توانایی و پیشرفت خود را ارزیابی کند و دریابد که آیا توانسته است به اهداف تعیین‌شده برای بخش‌های Can-do دست یابد یا در این مورد ضعف‌هایی داشته است.

۱۰. یکی دیگر از بارزترین ویژگی‌های مثبت مجموعه تلفیق ماهرانه آموزه‌های فرهنگی با آموزش زبان است. برای برقراری ارتباط کلامی مناسب، غیر از صورت‌های زبانی، مؤلفه‌های دیگری از جمله آهنگ، زیروبمی صدا، سرعت و مکث، و سایر ابزارها از جمله ژست‌ها، حالات صورت، بلندی صدا، و جانب ادب را گرفتن (Politeness) نیز در نظر گرفته می‌شود که تفاوت‌های فرهنگی در چگونگی کاربرد آن‌ها تأثیر به‌سزایی دارد. درخصوص جایگاه و میزان اهمیت فرهنگ در مقوله آموزش زبان نظریات و تئوری‌های فراوانی ارائه شده است. برپایه این نظریات می‌توان به این نتیجه رسید که یادگیری صورت زبانی یعنی آواها، کلمات، واج‌آرایی کلمات، و آواها شرط لازم برای یادگیری یک زبان است، اما شرط کافی نیست، زیرا درحقیقت آموزش و یادگیری موفق یک زبان خارجی مستلزم درک محتوای فرهنگی آن است. زبان‌آموزان نمی‌توانند بر زبانی تسلط کامل یابند، مگر این‌که به بافت‌های فرهنگی هم، که در آن‌ها از آن زبان استفاده می‌شود، تسلط کافی داشته باشند (National Standards in Foreign Language Education Project 1996: 27).

بر این اساس، زبان‌آموزان در صورتی قادر به تعامل صحیح با جامعه زبانی هدف خواهند بود که هم‌زمان با آموزش زبان فرهنگ هدف را نیز آموخته باشند، اما یکی از دغدغه‌هایی که همواره درخصوص مسئله آموزش زبان و فرهنگ وجود داشته است، چگونگی گنجاندن و ادغام آموزش فرهنگ در برنامه‌های آموزش زبان بوده است. یکی از راه‌کارهایی که برای آموزش فرهنگ ارائه شده است، آموزش آن از طریق تهیه تصاویر، متون، و نوآرهای صوتی و تصویری برای نشان‌دادن فرهنگ جامعه زبان هدف است (رستم بیک‌تفرشی و رمضانی واسوکلایی ۱۳۹۱: ۱۷). این روش در مجموعه ماروگوتو به خوبی عملی شده است، در متن‌ها، تصاویر، و فایل‌های صوتی انتخاب‌شده سعی شده است تا مسائلی هم‌چون شیوه مناسب خطاب‌کردن افراد، نحوه درخواست، تشکر، موافقت یا مخالفت، تبریک، تسلیت، و سایر الگوهای رفتاری و لحن کلامی و به‌طور کلی ابعاد وسیعی از فرهنگ ژاپنی، که ممکن است با سایر فرهنگ‌ها متفاوت باشد و نیاز است که زبان‌آموزان

از آن‌ها آگاهی داشته باشند، به‌خوبی منعکس شود. برای نمونه، در موضوع شماره شش جلد پیش‌متوسطه به موضوع ازدواج پرداخته و در لابه‌لای مطالب به تمامی مراحل شکل‌گیری یک ازدواج در جامعه ژاپن یعنی از نحوه آشنایی طرفین تا برگزاری مراسم ازدواج، طرز لباس پوشیدن، روش تبریک‌گفتن، هدایا، و غیره در قالب مکالمه و فایل صوتی، تمرین، و عکس معرفی می‌شود و تصویری روشن در مقابل چشمان زبان‌آموز قرار می‌دهد. با این روش زبان‌آموز هم‌زمان که با آداب و رسوم و فرهنگ زبان هدف آشنا می‌شود، محتوای درس نیز برایش جذاب‌تر خواهد بود. با نگاهی اجمالی، این نتیجه حاصل می‌شود که این مجموعه حاوی مطالب بسیار سودمند و موضوعات متنوع و نزدیک به واقعیات جامعه و زندگی، فرهنگ و آداب و سنن مردم ژاپن است، به‌گونه‌ای که برای زبان‌آموزانی که در محیطی خارج از ژاپن به آموختن زبان ژاپنی می‌پردازند، مردم ژاپن و سبک و سیاق زندگی آن‌ها را ملموس‌تر می‌کند و می‌توان گفت که در این مجموعه دو مقوله آموزش زبان و آموزش فرهنگ به‌گونه‌ای استادانه و دقیق تلفیق شده‌اند.

۱۱. یکی از نکاتی که در این مجموعه به‌منزله یک اثر با مخاطب خارجی به آن توجه ویژه شده است، استفاده از افراد و ملیت‌های مختلف به‌منزله شخصیت‌های اصلی نقش‌آفرین در این مجموعه است. در دو جلد پایه تعداد این افراد شامل سیزده نفر می‌شود: هفت ژاپنی و شش خارجی با ملیت‌های کره‌ای، هندی، مکزیکی، استرالیایی، مالزیایی، و فرانسوی. در جلدهای مقدماتی یک تا پیش‌متوسطه تعداد به چهارده نفر رسیده و شخصیت‌ها و ملیت‌ها کمی تغییر یافته است و از ملیت‌هایی نظیر برزیلی، روسی، اندونزیایی، و انگلیسی نیز استفاده می‌شود. در دو جلد آخر، یعنی متوسطه ۱ و ۲، به‌دلیل ارتقای سطح آموزشی کتاب، تعداد افراد شرکت‌کننده مکالمه‌ها نیز بیش‌تر می‌شود. حضور ملیت‌های مختلف سبب هم‌ذات‌پنداری زبان‌آموزان با شخصیت‌ها و در نتیجه جذابیت بیش‌تر اثر برای آن‌ها می‌شود.

۱۲. یکی از رویکردهای مفید در روش آموزشی این مجموعه به‌چالش کشیدن زبان‌آموز است. با توجه به نحوه چینش و ارائه نکات دستوری و مکالمه‌ها، که در قسمت‌های قبل به آن اشاره شد، می‌توان گفت نکات گرامری مجموعه براساس رویکرد کشف طراحی شده‌اند. بدین معنا که برخلاف برخی منابع آموزشی فقط به ارائه نکات دستوری و حل تمرین بسنده نشده است، بلکه طراحی نکات دستوری و تمرین‌ها به‌گونه‌ای انجام شده است که ذهن زبان‌آموز را درگیر به‌کارگیری مفاهیم آموزشی می‌کند که فراگرفته است. زبان‌آموز نخست به نکات دستوری توجه و بعد آن‌ها را در داخل مکالمه‌های کتاب کشف

می‌کند، سپس نحوه استفاده از آن‌ها را در محاوره درمی‌یابد و از آن‌ها برای گفت‌وگو و برقراری ارتباط کلامی استفاده می‌کند.

۱۳. در جلدهای سطوح پایه این مجموعه، از ظرفیت زبان انگلیسی به‌خوبی استفاده شده است. در تمامی جلدها، مقدمه به‌طور کامل به دو زبان ژاپنی و انگلیسی ارائه شده است و این ویژگی به‌ویژه در سطح پایه به زبان آموز امکان می‌دهد که قبل از این‌که شروع به خواندن زبان ژاپنی کند، از محتوا و رویکرد کتاب واقف شود. در جلدهای پایه، در تمامی دروس، عناوین تمرین‌ها علاوه بر زبان ژاپنی به انگلیسی نیز نوشته شده و کلمات و عبارات همراه با ترجمه انگلیسی آن‌ها آمده‌اند. این ویژگی به زبان‌آموز سطح مبتدی، که هنوز مفهوم عبارات ژاپنی را نمی‌داند، این امکان را می‌دهد که با خواندن ترجمه انگلیسی معانی آن‌ها را دریابد و تشخیص دهد که در هر تمرین چه کاری باید انجام دهد.

۲,۳ کاستی‌ها و ضعف‌ها

۱. یکی از ایرادهایی که بر این مجموعه وارد است این‌که گاهی دیده می‌شود که بعضی نکات و مطالب دستوری از قلم افتاده یا آگاهانه حذف شده‌اند. برای مثال، آموزش جملات سببی یا ترکیب جملات سببی و مجهول یا قاعده «تصمیم دارم» یا «می‌خواهم این کار را انجام دهم» (～たいと思う) و (～つもりだ) که در سایر مجموعه‌های آموزشی زبان ژاپنی مانند «*みんなの日本語*»، در درس ۳۱ جلد دوم سطح مقدماتی (Minnano Nihongo 1998: 44-51) و «*学ぼう日本語*» در درس ۲۳ سطح مقدماتی (Manabō Nihongo 2005: 27-34) ارائه می‌شوند، در این مجموعه حذف شده‌اند. نویسندگان مجموعه علت حذف مواردی از این قبیل را متناسب نبودن با سطح مقدماتی و متوسطه، ضروری نبودن برای برقراری ارتباط و مکالمه در سطوح مقدماتی یا استفاده از نکات دستوری متفاوت با کاربرد مشابه عنوان می‌کنند که از دید نگارنده به‌ویژه در مورد اخیر نمی‌تواند توجیه منطقی باشد، زیرا وجود نکات دستوری مشابه در یک زبان نمی‌تواند دلیل موجهی برای حذف آموزش بعضی از آن‌ها شود. گویش‌ور زبان در مواجهه با زبان‌آموز ممکن است از هرگونه عبارات و نکات دستوری استفاده کند و زبان‌آموز باید دانش دریافت آن‌ها را داشته باشد و انتخاب‌گزینشی نکات دستوری می‌تواند به این مسئله لطمه وارد کند.

۲. یکی از ویژگی‌هایی که در هیچ‌یک از مجموعه‌ها و منابع آموزشی به‌ویژه مجموعه‌های پرکاربرد مانند «*みんなの日本語*» و «*学ぼう日本語*» دیده نمی‌شود و شاید

بتوان آن را مختص مجموعه ماروگوتو دانست، استفاده از تلفظ لاتین حروف، کلمات، و عبارات در جلدهای مقدماتی است. این ویژگی شاید در ابتدا روند آموزش را تسریع ببخشد و به‌ویژه برای زبان‌آموزانی که برای یادگیری هجانگاره‌های هیراگانا و کاتاکانا نیاز به زمان دارند، فرصتی مهیا کند که بدون دغدغه و نگرانی با تکیه بر تلفظ‌های ارائه‌شده فراگیری زبان ژاپنی را آغاز کنند، اما همین موضوع سبب می‌شود طی چندین جلسه زبان‌آموز به این تلفظ‌ها وابستگی یابد و حتی بعد از فراگیری هجانگاره‌های هیراگانا و کاتاکانا نیز کماکان با تکیه به این تلفظ‌ها به خواندن جملات و متن‌ها بپردازد و تمایل کم‌تری به استفاده از هیراگانا و کاتاکانا از خود نشان دهد که این خود سبب خلل در روند پیشرفت در مهارت خواندن دست‌کم در سطح پایه می‌شود. ایراد دیگری که بر این ویژگی وارد است این‌که در بخش مقدمه هیچ اشاره‌ای به نحوه تلفظ و خوانش هجاهای ژاپنی، به‌ویژه هجاهای ترکیبی با حروف لاتین، نشده است و مقداری زمان نیاز است تا زبان‌آموز با نحوه تلفظ آن‌ها آشنا شود و دریابد که برای مثال «اوی کشیده» با «oo» نشان داده می‌شود. وجود راهنمای تلفظ حروف لاتین در بخش مقدمه می‌توانست این ایراد را رفع کند.

۳. یکی از شاخصه‌های خوب مجموعه ماروگوتو این است که سعی شده است به تمامی مهارت‌ها به‌صورت تلفیقی توجه شود، با این حال طبق گفته تهیه‌کنندگان ماروگوتو، تأکید این مجموعه بیشتر بر مهارت‌های گفتاری است و بیش‌تر از سایر مهارت‌ها به آن پرداخته می‌شود، اما همین تأکید بیشتر بر مهارت گفتاری گاهی سبب ایجاد نقایصی در پرداختن کافی به سایر مهارت‌های زبانی شده است. برای مثال، یکی از نقصه‌هایی که می‌توان به آن اشاره کرد، مرتبط با دو مهارت خواندن و نوشتن است. همان‌گونه‌که پیش‌تر اشاره شد، زبان ژاپنی دارای چهار دسته حروف شامل هجانگاره‌های هیراگانا، کاتاکانا، واژه‌نگار کانجی، و روماجی (حروف لاتین) است که غیر از حروف لاتین، که تقریباً برای همه زبان‌آموزان شناخته شده است، رسم‌الخط و تلفظ سه دسته دیگر باید براساس اصول و قاعده آموزش داده شوند. در اولین مرحله از آموزش زبان ژاپنی حروف هیراگانا و کاتاکانا، که هر یک ۴۶ حرف دارند، آموزش داده می‌شوند و واژه‌نگارها نیز به‌علت کثرت تعداد موردنیاز برای زندگی روزمره، که ۲۱۳۶ کانجی (Taniguchi 2014: 390) است، به‌مرور آموزش داده می‌شوند. آموزش هیراگانا و کاتاکانا، شامل رسم‌الخط، تلفظ، و ترکیبات آن‌ها به‌طور معمول در ابتدای کتاب‌های آموزش دستور گنجانده و برای آموزش کانجی نیز کتاب‌های مجزا در نظر گرفته می‌شوند. در مجموعه ماروگوتو نیز در ابتدای دو جلد پایه به آموزش هیراگانا و کاتاکانا پرداخته شده است، اما تنها به ارائه جدول کاملی از این حروف و

ترکیبات آن‌ها هم‌راه با فایل صوتی تلفظ و استفاده از مثال‌هایی در قالب کلمه بسنده شده است و رسم‌الخط این حروف، با وجود اهمیت رعایت ترتیب حرکات در نوشتن حروف و واژه‌نگارها در زبان ژاپنی، نادیده گرفته شده و به آن اشاره‌ای نشده است که این خود می‌تواند نقطه ضعف مجموعه محسوب شود و جبران این ضعف یا به‌عهده مدرس است یا زبان‌آموز ناچار می‌شود با مراجعه به سایر منابع یا اپلیکیشن‌ها و برنامه‌های مربوط این کاستی و ضعف را جبران کند. در خصوص واژه‌نگارهای کانجی نیز این ضعف حتی با شدت بیشتری به قوت خود باقی است، زیرا در زبان ژاپنی هر کانجی، غیر از داشتن رسم‌الخط پیچیده‌تر، دو نوع تلفظ ژاپنی (訓読み) و چینی (音読み) دارد و در بیشتر موارد هر کانجی بیش‌تر از دو یا سه تلفظ ژاپنی و چینی دارد. اکثر اوقات وقتی یک کانجی به‌تنهایی به‌کار رود یا در نقش صفت و فعل باشد و به‌هم‌راه شناسه و مشتقات به‌کار رود، از تلفظ ژاپنی برای آن استفاده می‌شود و در موارد غیراستثنا اگر هم‌راه با کانجی‌های دیگر باشد، از تلفظ چینی آن استفاده می‌شود. با توجه به موارد مذکور و نقش و اهمیت کانجی در زبان ژاپنی، به‌منزله بخش جدایی‌ناپذیر این زبان، نیاز است که برای آموزش آن کتاب‌هایی مجزا و متناسب با هر سطح در نظر گرفته شود که این مسئله مهم در مجموعه ماروگوتو نادیده گرفته شده و در هر درس بخش بسیار مختصری به کانجی اختصاص داده شده و فقط به ارائه تعدادی کانجی و کلمه مرتبط با موضوع درس و آوردن فقط یک تلفظ، هم‌راه با فایل صوتی آن‌ها، بسنده شده است و هیچ اشاره‌ای به سایر تلفظ‌های کانجی، نحوه تفکیک تلفظ‌ها، و رسم‌الخط آن‌ها نمی‌شود. برای مثال، در درس پنجم جلد «درک و شناخت» سطح پایه، یکی از کانجی‌هایی که معرفی شده است کانجی 水 (mizu) به‌معنای آب است. این کانجی در صورتی که تنها باشد (mizu) و در صورتی که هم‌راه با کانجی‌های دیگر باشد (sui) خوانده می‌شود. در بخش کانجی این کتاب فقط تلفظ (mizu) آمده و اشاره‌ای به تلفظ دیگر آن نشده است؛ مثلاً اگر زبان‌آموز این کانجی را در کلمه دیگری مانند 水曜日 (sui yō bi) به‌معنای چهارشنبه ببیند، نمی‌داند که آن را باید با چه تلفظی بخواند یا چون تلفظ چینی آن را یاد نگرفته است، ممکن است به‌اشتباه آن را با تلفظ ژاپنی بخواند. این رویکرد تا آخرین جلد مجموعه نیز بدون تغییر ادامه می‌یابد. به همین دلیل، زبان‌آموزان در مواجهه با بخش کانجی دچار سردرگمی می‌شوند و نمی‌دانند که براساس چه اصول و قاعده‌ای باید آن‌ها را بیاموزند. علاوه‌براین، تدریس کانجی بدین شکل برای مدرس نیز دشواری‌هایی را به‌هم‌راه دارد، زیرا اگر طبق روند کتاب با اشاره‌ای مختصر از مبحث کانجی عبور کند، سؤالات و نکات مبهم زیادی در ذهن زبان‌آموز باقی می‌ماند و

برای جلوگیری از این موضوع مدرس ناچار است برای تدریس کانجی‌های هر درس، تلفظ، رسم‌الخط، و سایر موارد مربوط به هر کانجی را به صورت مجزا برای زبان‌آموزان آماده کند که خود مستلزم صرف وقت زیادی است. استفاده از سایر کتاب‌های کانجی مربوط به منابع آموزشی دیگر، به منزله مکمل برای این مجموعه، دشوار است، زیرا ترتیب و اولویت‌بندی کانجی‌ها در هر یک، بسته به هدف تهیه آن‌ها، متفاوت است و با محتوا و ترتیب کانجی‌های به کاررفته در این مجموعه هم‌سو نیست. بنابراین، به اعتقاد نگارنده ارائه ندادن کتاب کانجی یا دست‌کم کتابچه مکمل یکی از نقایص غیرقابل چشم‌پوشی این مجموعه است. بنابراین، برای حل این مشکل بهتر است در چاپ‌های جدیدتر مجموعه کتابچه مجزایی برای بخش کانجی کتاب تهیه شود و تمام نکات لازم در ارتباط با کانجی‌ها شامل رسم‌الخط، تلفظ‌ها، و مثال را دربر بگیرد یا دست‌کم بخش کانجی کتاب کمی مفصل‌تر از شکل کنونی ارائه و موارد مذکور در آن گنجانده شود.

۴. در مجموعه ماروگوتو با وجود داشتن ویژگی مثبت بیان ساده مطالب دستوری، بعضی کاستی‌ها و بی‌توجهی به توالی و نظم منطقی در ارائه این مطالب به چشم می‌خورد که شاید نتیجه همان نحوه ارائه متفاوت دستور، که پیش‌تر به آن اشاره شد، در این مجموعه باشد. برای مثال، از ابتدایی‌ترین مباحث دستوری در آموزش زبان، بحث ضمائر اشاره است که به طور معمول در کتب آموزشی زبان ژاپنی در دروس ابتدایی گنجانده شده است و از همان ابتدا در جملات مختلف استفاده می‌شوند، اما در این مجموعه این بحث در درس شانزدهم از جلد «درک و شناخت» سطح پایه مطرح شده و این در حالی است که پیش‌تر از آن یعنی در درس چهارم همان کتاب، در یکی از مکالمه‌ها در عبارت «این پسر بچه کیست؟» (このおとこのこはたれですか) از ضمیر اشاره استفاده شده است، بدون آن‌که هیچ‌گونه اشاره‌ای به نحوه کاربرد آن‌ها شده باشد، در صورتی که سیر منطقی مطالب ایجاب می‌کند که نخست نکات دستوری آموزش داده و بعد جملات مرتبط با آن‌ها استفاده شوند. هر چه قدر پیوستگی بین مطالب و نکات دستوری بیش‌تر رعایت و طراحی آن‌ها از آسان به دشوار انجام شود، یادگیری آسان‌تر و عمیق‌تر خواهد شد. رعایت نکردن این موضوع در مجموعه ماروگوتو بیان‌گر آن است که در سامان‌دهی محتوای دستوری در این مجموعه نقایصی وجود دارد که نیاز است در نسخه‌های جدیدتر آن بازمینی و اصلاح شوند. برخی از نکات دستوری کتاب نیازمند دانش و زمینه قبلی‌اند و باید پیش‌نیاز آن فراهم شده باشد، در صورتی که این موضوع در بعضی موارد در این مجموعه رعایت نشده است. برای مثال، در درس نه از جلد «درک و شناخت» سطح پایه به آموزش نحوه بیان

ساعت اشاره می‌شود و به طبع برای بیان ساعت نیاز است که زبان‌آموز با اعداد آشنا باشد، در صورتی که تا قبل از این درس اشاره‌ای به آموزش اعداد نشده است و با شروع این درس زبان‌آموز با دو چالش، نخست یادگیری خود اعداد و سپس بیان آن‌ها در قالب ساعت، مواجه می‌شود.

۵. در کل مجموعه سعی شده است لغات پربسامد و واژگان موردنیاز در زندگی روزمره معرفی شوند، اما روند قانون‌مند معینی برای ارائه لغات و واژگان وجود ندارد، هرچند در جلد‌های «درک و شناخت» سطح پایه و مقدماتی ۱ و ۲، بخشی تحت عنوان لغات و واژگان وجود دارد که در بیش تر مواقع لغات به هم راه صوت، شکل، و تصویر نشان داده می‌شوند، اما تعداد لغات این بخش محدود است و شامل تمام لغات مورد کاربرد در کل درس نمی‌شود و زبان‌آموز در طول هر درس با حجم زیادی از لغات و واژگان جدید مواجه می‌شود که در کل درس پراکنده‌اند. در جلد‌های بعدی یعنی پیش‌متوسطه، متوسطه ۱ و ۲، مشکل بیش تر می‌شود، زیرا بخش لغات و واژگان در آن‌ها حذف شده و زبان‌آموز هیچ راهی برای دسترسی به لغات جدید غیر از مراجعه به متن و تمرین‌های درس ندارد. شاید تهیه‌کنندگان مجموعه خود نیز به این مشکل واقف‌اند، زیرا به تهیه کتابچه مکمل برای لغات اقدام کرده‌اند که البته در حال حاضر فقط دربرگیرنده لغات جلد‌های پایه و مقدماتی است و شامل هزار لغت می‌شود و هنوز برای جلد‌های پیش‌متوسطه و متوسطه ۱ و ۲ کتابچه لغت تهیه نشده است.

۶. در قسمت یازده از بخش نوآوری‌ها و نقاط قوت اشاره شد که یکی از ویژگی‌های بارز ماروگوتو توجه به ملیت‌ها و شخصیت‌های متنوع در این مجموعه است، اما نکته‌ای که در این مورد وجود دارد نبود حتی یک شخصیت از خاورمیانه است. با وجود اهمیت فوق‌العاده خاورمیانه برای کشورها و به‌ویژه ژاپن و همچنین وجود مراکز و دانشگاه‌های مختلف در این منطقه، که در آن‌ها زبان ژاپنی آموزش داده می‌شود، حتی یک شخصیت از خاورمیانه در میان نقش‌آفرینان این مجموعه دیده نمی‌شود و این می‌تواند ایرادی هرچند کوچک برای مجموعه محسوب شود.

۴. نتیجه‌گیری

در بخش نخست این تحقیق به بررسی و توصیف چهارچوب کلی مجموعه ماروگوتو، شامل ویژگی‌های ظاهری و محتوایی، حروف‌نگاری، و نحوه چیشش دروس و تمرین‌ها

پرداخته شده است، سپس با بررسی ضعف‌ها و قوت‌های آن سعی شد قضاوت منصفانه‌ای در نقد مجموعه صورت گیرد. مواردی نظیر استفاده صحیح و به‌جا از امکانات گرافیکی و بهره‌گیری از تصاویر و رنگ‌بندی مناسب، ارائه مقدمه کامل و جامع، حروف‌نگاری و ویراستاری بی‌نقص، پرداختن به چهار مهارت زبانی در کنار تمرکز بیش‌تر بر مهارت گفتاری، تلفیق آموزش زبان با آموزه‌های فرهنگی را می‌توان از ویژگی‌های بارز مجموعه دانست. علاوه‌براین، استفاده گسترده از مکالمه‌های به‌روز و کارآمد و همچنین، طراحی تمرین‌های متنوع و دقیق، که زبان‌آموز را به صحبت و استفاده از دانش زبانی خود وادار می‌کند، در جهت نیل به هدف مجموعه، که ارتقای مهارت گفتاری است، بسیار مؤثر است. می‌توان گفت زبان‌آموز در انتهای دوره آموزشی مجموعه قادر خواهد بود که از طریق زبان ژاپنی با ژاپنی‌زبان‌ها ارتباط برقرار کند. درمقابل پرداختن کافی به واژه‌نگارهای کانجی، به‌منزله بخش بسیار مهم زبان ژاپنی، رعایت‌نکردن ترتیب، توالی، و نظم منطقی در ارائه بعضی مطالب دستوری و نداشتن لغت‌نامه از نقاط ضعف اثر است و در مواقعی سبب ایجاد سردرگمی برای زبان‌آموز می‌شود و جا دارد که در چاپ‌های بعدی این نقایص رفع شوند.

باین‌حال در واکاوی کلی مجموعه می‌توان به این نتیجه رسید که نقاط مثبت اثر بیش از نقاط ضعف آن است و درمجموع می‌تواند به‌منزله یک منبع آموزشی نسبتاً مطمئن برای زبان‌آموزانی که هدف اصلی آن‌ها از فراگیری زبان ژاپنی، دستیابی به توانایی گفتاری است، استفاده شود.

پی‌نوشت

1. Common European Framework of Reference for Languages.

کتاب‌نامه

رستم بیک‌تفرشی، آتوسا و احمد رضانی واسوکلابی (۱۳۹۱)، «نقش فرهنگ در آموزش زبان خارجی»، ماهنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، س ۱۲، ش ۱.

رضی، احمد (۱۳۸۸)، «شاخص‌های ارزیابی و نقد کتاب‌های درسی دانشگاهی»، سخن سمت، ش ۲۱.

سایت رسمی بنیاد ژاپن: <<http://www.jpjf.go.jp/j/index.html>>

سایت رسمی مجموعه ماروگوتو: <<https://www.marugoto.org>>

- Kijima Hiromi & Shibahara Tomoyo & Hatta Naomi (2014), “Marugoto, Nihono Kotoba to Bunka ni okeru Kaigai no Nihongo Kyōiku no Tameno Kokoromi; An Attempt to Teach Japanese as a Foreign Language in Marugoto: Japanese Language and Culture” in: *Nihongo Kokusai Kōryū Kikin Nihongo Kyōiku Kiyō*, 10.
- Manabō Nihongo; Textbook Ad hoc for Japanese Language Education* (2005), vol. 1-6, Tokyo: Senmon Kyōiku Publishing Co Ltd.
- Marugoto, Nihon no Kotoba to Bunka; Marugoto: The Language and Culture of Japan* (2013-2017), vol. 1-9, The Japan Foundation, Tokyo: Sanshūsha Publishing.
- Minnano Nihongo; Japanese for All* (1998), vol. 2, Tokyo: Surienetwork Publishing.
- National Standards in Foreign Language Education Project* (1996), *Standards for Foreign Language in the 21st Century*, Yonkers, NY: Author.
- Taniguchi, Masami (2014), “Kaitei Jōyō Kanji Hyō no Keitōteki Shidō; Systematic Guidance of the Revised Japanese Characters in Common use”, in: *Shintennoji Daigaku Kiyō*, vol. 57.